

MARRIKA VAN BEILEN

Groene vingers

Het verhaal van de Bierummer wiettelers

vangennep
amsterdam

Inhoud

VOORWOORD	9
PROLOOG <i>Zware jongens</i>	13
1 HET GEWEER	23
2 HENNEP OP ZUID	33
3 ONDERGRONDSE ZEECONTAINERS	49
4 GROTE VISSSEN EN KATVANGERS	59
5 EINDELIJK VERVOLGD	75
6 GARAGE ZONDER AUTO'S	83
7 EEN KRACHTIG SIGNAAL	95
8 ACHTERDEUR OP EEN KIER	107
EPILOOG <i>Links ingehaald</i>	123
DANKWOORD & VERANTWOORDING	133
BRONNEN	137

Proloog

ZWARE JONGENS

De voortvarendheid waarmee de slotenmaker bijna geruisloos mijn voordeur forceert, verraaft routine. Speculaties over wat ik binnen zou aantreffen hebben mij de afgelopen nacht uit mijn slaap gehouden. Dat en het restant van de jetlag, die maakt dat ik me tegelijk klaarwakker en dodelijk vermoeid voel.

Twee dagen eerder ben ik teruggekomen uit de Verenigde Staten, waar ik jaren heb gewoond. Mijn terugkeer kwam in een stroomversnelling nadat de huurder van mijn huis in Nederland een betaalachterstand van twee maanden had opgelopen. Op e-mails werd niet gereageerd. Toen een familielid poolshoogte was gaan nemen, bleef de deurbel onbeantwoord en bleek het slot te zijn vervangen. De gordijnen waren gesloten, hoewel het midden op de dag was, en het geheel maakte een onbewoonde indruk.

Een laatste draaibeweging en de deur is open. Ik haal diep adem en duw hem een stukje verder open terwijl ik over de drempel wil stappen.

‘Doe dat maar niet,’ zegt de slotenmaker gedecideerd maar op kalme toon. ‘Ze kunnen nog binnen zijn.’ Het klinkt iets te laco-niek naar mijn smaak. Nu pas dringt bij mij het besef door dat er iets goed mis is.

‘Ik zie het al,’ zegt de slotenmaker, die dit duidelijk niet voor het eerst meemaakt. Hij overtuigt mij ervan de politie te bellen. Die is binnen tien minuten ter plaatse.

‘Check eerst de ingang,’ zegt de oudste van de twee agenten, die kennelijk de leiding heeft, tegen zijn iets jongere vrouwelijke collega. Niet zelden staat een drempel onder stroom, zal ik later begrijpen. Een hinderlaag, bedoeld om de handel te beschermen tegen diefstal. Ik vraag of ik mee naar binnen mag en krijg toestemming als ik beloof nergens aan te komen. In het belang van het politieonderzoek en mijn eigen veiligheid.

Niet eerder voelde ik mij zo vervreemd van iets wat juist zo eigen zou moeten zijn. De ruime, als loft ingedeelde ruimte, mijn eerste eigen woning, waarop ik zo trots was geweest, is met behulp van goedkope gipswandjes onherkenbaar opgedeeld in ‘hokken’. In een van de ruimtes staan twee enorme waterservoirs. Het is een wonder dat er geen lekkage van is gekomen, vinden de twee agenten.

Door het hele huis zijn buizen bevestigd, die uitkomen op de zolderverdieping en via een hiervoor aangebracht gat in het dak verdwijnen.

‘Die moeten voor de luchtverversing zorgen,’ laat de agente mij weten. Ze wijst ook op de meterkast, die is geforceerd en waaruit een wirwar aan snoeren, verlengsnoeren en op stukken hout geschroefde schakelaars ontspruit.

‘Ondeugdelijk aangelegde elektriciteit,’ noteert de mannelijke agent. ‘Met aanzienlijke kans op brand door kortsluiting.’

Ik vraag me af hoe deze kwekerij opgebouwd heeft kunnen worden zonder dat iemand van de omwonenden iets heeft gemerkt. Er is groot bouw materiaal aangevoerd en de werkzaamheden moeten lawaai hebben gemaakt. Wanneer ik mijn verbazing met een van de politieursveillanten deel, kijkt hij me even aan, begripvol maar ook een beetje meewarig. ‘De burens zien nooit iets, mevrouw,’ is zijn reactie.

Door een opening in het stuk bouwzeil dat als afscheiding moet dienen, betreden we het episch centrum. De politieagent

maakt een snelle berekening van het aantal planten dat onder de felle, laaghangende lampen staat. 'Tussen de driehonderdvijftig en vierhonderd,' schrijft zijn collega op. Te zien aan het ontbreken van restafval gaat het waarschijnlijk om een eerste teelt, die nog niet kon worden geoogst, weten de agenten mij te vertellen. Een doekje voor het bloeden.

Mijn thuiskomst staat plotseling in een ander daglicht. Hoe krijg ik deze compleet verbouwde ruimte weer in bewoonbare staat? Wat is de aangerichte schade? Hoeveel stroom is er gebruikt en wie gaat dat betalen? En wie is er eigenlijk verantwoordelijk?

De volgende dag is er werk aan de winkel. De politie heeft de sleutel van mijn huis in bewaring genomen en die kan ik op vertoon van mijn paspoort afhalen bij het hennepteam, een speciale afdeling van de gemeente. De dame daar staat me vriendelijk en geduldig maar ook wat routinematig te woord.

Ze geeft me een kaartje met de contactgegevens van een ruimbedrijf, ook onderdeel van de gemeente, dat ik kan inhuren om de woning leeg te maken. De politie heeft alleen de planten en de apparatuur, waaronder de assimilatielampen, meegenomen. De met potgrond gevulde kweekbakken, enorme watertonnen, gipswandjes en andere bouwmaterialen staan er allemaal nog, misplaatst en inmiddels nutteloos geworden.

Wat gebeurt er met mijn zogenaamde huurder, wil ik van de dame van de gemeente weten. Ik heb een getekend contract en een kopie van zijn paspoort en dat van de tekeningsbevoegde van zijn vermeende werkgever, die de woning voor hem huurde. Een vrouw van allochtone afkomst, iets jonger dan ikzelf. 'Die staan al op de telex,' zegt ze.

Anders dan de naam doet vermoeden is de telex allang geen netwerk van achterhaald ogende printers meer maar een geavanceerd

systeem, inzichtelijk voor politie, marechaussee en douane. ‘Ze komen in elk geval het land niet uit, mochten ze dat proberen.’ Overigens acht zij de kans klein dat we hier te maken hebben met de drijvende krachten achter de wietkwekerij. ‘Waarschijnlijk zijn het maar stromannen,’ zegt ze. En een strovrouw, denk ik.

Later die dag heb ik een gesprek bij de politie. De rechercheur vraagt wat ik van de huurder weet (‘een bedrijf dat mensen tijdelijk in dienst neemt voor grote projecten, althans dat is mij verteld’), hoe het contact tot stand kwam (‘via de makelaar’), of ik de huurder zelf ooit gezien heb (‘nee, alleen een vertegenwoordiger van het bedrijf bij het overhandigen van de sleutel’) en waarom ik argwaan kreeg (‘omdat de huur niet werd betaald en er geen contact mogelijk was’).

De rechercheur maakt een toegewijde indruk. Hij verzekert me dat hij met zijn team zijn uiterste best gaat doen om de zaak op te lossen. Hij ziet hennepcriminaliteit als een bedreiging voor de samenleving en is gedreven om die aan te pakken. Er lijken aanwijzingen te zijn dat de kwekerij in mijn woning niet op zichzelf staat maar onderdeel is van een georganiseerd hennepnetwerk, laat hij weten.

Tegelijkertijd tempert de opsporingsambtenaar mijn verwachtingen wanneer hij zegt keuzes te moeten maken op basis van de beschikbare mankracht. In de praktijk krijgen zogenaamde High Impact Crimes, waaronder woninginbraak, overvallen en straatroof, altijd voorrang. Hennepteelt is geen HIC-delict.

Als ik de volgende dag bij mijn woning ga kijken, hangt er een poster aan mijn gevel waarop een wietblad met verbodsbord en de tekst ‘Weer één opgerold’ staan. De politie hangt het pamflet standaard op bij woningen waarin een hennepkwekerij is ontmanteld. Voorzien van het Meld Misdaad Anoniemtelefoonnummer, moet het burgers aansporen verdachte situaties te melden.

Een aantal weken, een flinke duit en vele arbeidsuren later is mijn huis weer in oude staat hersteld. Wonen wil ik er niet meer. Het voelt besmet.

Mijn zaak, die overigens nooit werd opgelost en inmiddels is gesloten, is niet uniek. Steeds meer huiseigenaren kiezen ervoor hun onverkoopbare woning te verhuren. Criminelen profiteren van het aanbod en doen zich voor als betrouwbare huurders. Eenmaal binnen wordt de woning omgebouwd tot een wietkwekerij. Televisieprogramma *Zembla* wijdde er in april 2013 de uitzending 'Wietkweker in je huis' aan. Daarin komt niet alleen de schade voor huiseigenaren aan de orde, ook worden de dubieuze praktijken van sommige verhuurmakelaars aan de kaak gesteld.

Mijn makelaar gaf niet thuis toen ik hem – nog vanuit het buitenland – vroeg een controle uit te voeren. Wel kon hij desgewenst een paar 'zwarte jongens' oprottellen om het familielid dat voor mij een kijkje wilde gaan nemen te vergezellen. Het lijkt erop dat ook hij plotseling niet meer zo veel vertrouwen had in de goede bedoelingen van de eerder nog zo hoog aangeprezen huurder.

De eerste weken na de ontmanteling was ik vooral kwaad. Mijn vertrouwen was beschaamd door de huurder – waar haalt iemand het lef vandaan om zo met het bezit van een ander om te gaan? –, maar ook door de makelaar. Die wuifde de reserves weg die ik had gehad bij het aangaan van het huurcontract, vooral omdat de huurder een onbekend bedrijf was. Ik mocht blij zijn dat hij een huurder had gevonden, want die waren dun gezaaid. En alles was toch in orde?

Gaandeweg zetten deze gebeurtenissen me steeds meer aan het denken. Wie het onderwerp wiet aansnijdt, lokt niet zelden een laconieke of zelfs lacherige reactie uit. Hoeveel brave huisvaders en -moeders hebben in hun jongere jaren niet eens een jointje

gerookt? De herinnering daaraan lijkt een gevoel van jeugdsentiment teweeg te brengen. En ach, hoe erg kan het zijn, het is toch maar een plantje? Maar als we het roken van wiet geen probleem vinden, waarom het telen ervan dan wel?

Getriggerd door mijn persoonlijke ervaring besloot ik op onderzoek uit te gaan. Ik dompelde mij onder in een onderwerp dat grotendeels nieuw voor me was en beet me vast in onderzoeken, rapporten, mediaberichten en informatie van ervaringsdeskundigen. Wie zijn de mensen die wiet telen? Waarom is wat zij doen illegaal, maar horen coffeeshops praktisch bij het Nederlandse straatbeeld? Hoe kan het dat meerdere Amerikaanse staten de productie van cannabis toestaan terwijl ons ooit zo progressieve land daar nog steeds huiverig voor is? En wat is de rol van de politiek, de politie en de rechterlijke macht?

De Nederlandse Opiumwet maakt sinds 1976 onderscheid tussen harddrugs, waartoe bijvoorbeeld cocaïne en ecstasy worden gerekend, en softdrugs, waaronder cannabis valt. Alcohol en tabak komen, ondanks de soms desastreuze gevolgen van overmatige consumptie, niet op de druglijsten voor. Volgens experts van Jellinek, de bekendste verslavingsinstelling van ons land, scoort cannabis op aspecten als verslaving, lichamelijke schade en maatschappelijke of sociale problemen aanzienlijk lager dan alcohol en tabak.

Ondertussen spreken de op de loer liggende risico's die met het illegaal kweken van hennep gepaard gaan boekdelen. Een op de vijftig grote branden per jaar wordt veroorzaakt door kortsluiting en lekkage in hennepkwekerijen. Door de aanzienlijke bedragen die omgaan in de hennep teelt en -handel is het bovendien een aantrekkelijke activiteit voor criminele organisaties. Vanwege de beperkte straffen voor hennep teelt hebben zij weinig moeite om thuiskwekers te vinden die snel en relatief gemakkelijk een 'centje' willen bijverdienen.

Nog los van de export van Nederwiet, waarvan de omvang onduidelijk en betwist is, vormen de bijna zeshonderd gedoogde Nederlandse coffeeshops een gegarandeerde afzetmarkt. Naar schatting wordt er jaarlijks rond de één miljard euro omgezet in de coffeeshopbranche. Coffeeshops mogen wiet aan de voordeur verkopen mits ze voldoen aan een aantal voorwaarden, zoals geen verkoop aan jongeren onder de achttien jaar, niet gevestigd zijn in de buurt van scholen, geen overlast veroorzaken en een maximale handelsvoorraad van vijfhonderd gram aanhouden.

Dat laatste zorgt in de praktijk overigens nog wel eens voor problemen bij de grotere coffeeshops. Die verkopen soms zo veel dat ze meerdere keren per dag bevoorraad moeten worden of ervoor kiezen om hun voorraad, illegaal, te verdelen over meerdere locaties, stashes genoemd, en aan te laten rukken wanneer het spul in de shop bijna op is.

Het Nederlandse softdrugsbeleid is moeilijk uit te leggen. Terwijl de verkoop in coffeeshops dus onder voorwaarden gedoogd wordt, maken politie en justitie tegelijkertijd jacht op alles en iedereen die hen aan de achterdeur probeert te bevoorraden.

De afgelopen jaren is het legaliseren en het reguleren van de hennepcultuur met regelmaat onderwerp geweest van het politieke en maatschappelijke debat. In februari 2015 diende toenmalig D66-Kamerlid Magda Berndsens een wetsvoorstel in dat zou moeten zorgen voor een gesloten keten van vergunde en, niet onbelangrijk, belastingplichtige telers en coffeeshops.

Berndsens belangrijkste motief is de volksgezondheid: ‘Als het in de illegaliteit zit, heb je er geen zicht meer op,’ redeneert zij. ‘Ik zeg: geef een teler net als een coffeeshop een vergunning en zorg dat er geen rotzooi in zit. Geen ijzervijlsel om het zwaarder te laten wegen, geen groeiversnellers. Gewoon biologisch.’

Ondertussen kiest de overheid juist voor een hardere aanpak

via de recente ‘growshopwet’, een aanvulling op de Opiumwet, die sinds 1 maart 2015 ook voorbereidende activiteiten voor de hennepcultuur, zoals de verkoop van assimilatielampen en luchtfilters, strafbaar stelt. Opmerkelijk genoeg lijkt diezelfde overheid het geen probleem te vinden om de verboden goederen vervolgens zelf weer door te verkopen.

Eind april 2015 biedt Domeinen Roerende Zaken drie transformatoren en een kweektent aan voor verkoop bij veilinghuis BVA. De spullen, die eerder strafrechtelijk in beslag zijn genomen, worden anderhalve maand later evenwel van de veilingssite gehaald. DRZ zou over het hoofd hebben gezien dat haar eigen actie niet verenigbaar was met de nieuwe growshopwet.

Een woordvoerder doet het gebeuren af als een misverstand. In reactie op schriftelijke Kamervragen van D66-Kamerlid Magda Bernds en schrijft Minister van Veiligheid Ard van der Steur in augustus 2015 dat het om een ‘incidentele vergissing’ gaat. ‘Inmiddels heeft DRZ de controlemechanismen nogmaals doorgenomen en aangescherpt om herhaling te voorkomen.’ Toch biedt de fiscus een maand later, medio september 2015, wederom een partij in beslag genomen ‘tuinartikelen’ ter veiling aan bij BVA auctions. De goederen, van groeimiddel tot koolstoffilter, zijn afkomstig van een growshophouder met een belastingschuld. Toch zijn ze volgens de belastingdienst niet specifiek te koppelen aan de hennepcultuur omdat je ze nu eenmaal bij ieder tuincentrum kunt aanschaffen.

Tijdens mijn onderzoek stuitte ik op verschillende spelers in de wereld van de hennep. Er zijn de criminele netwerken die zich, al dan niet exclusief, bezighouden met (internationale) hennepcultuur en -handel, witwassen en ondermijning. Er zijn de thuistelers die zich, vaak uit geldnood, voor het karretje van de georganiseerde misdaad laten spannen. Maar er is ook nog een andere groep, naar het lijkt een vreemde eend in de bijt. Het zijn mensen die zich uit

liefde voor het product en voor het gebruik ervan bezighouden met hennep teelt op natuurlijke wijze, zonder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Zij willen van de opbrengst in hun levensonderhoud kunnen voorzien maar hebben geen primair winstoogmerk. Het zijn de idealisten, zoals John en Ines.

1

HET GEWEER

Bierum 2011-2012

Het beloofde een mooie zomerdag te worden, maandag 27 juni 2011. De zon was al even na vijf uur in de ochtend stralend opgekomen en later die dag zou het kwik oplopen tot ruim 28 graden. In het Oost-Groningse Bierum werd John die morgen wakker en liep de smalle trap af die het slaapvertrek op de eerste verdieping verbond met de gelijkvloerse keuken. Daar werd hij zoals gewoonlijk begroet door Tommy en Tygo, zijn trouwe viervoeters.

John liep naar buiten, het erf op en verder naar de kas die een meter of vijftig van het hoofdverblijf stond. Iedere dag begon met het controleren van de biologisch geteelde gewassen die zijn vrouw Ines en hij daar verbouwden.

Groeiden de planten zoals de bedoeling was? Was de bewatering in orde? Konden er al stekjes genomen worden? Was er soms spint op het blad te zien? In dat geval gebruikte John geen chemische bestrijdingsmiddelen maar roofmijt, een oranjekleurig, spinachtig diertje van een halve millimeter groot dat zich voedt met spint en spinteieren.

John hield van dit werk, het gaf hem rust. Hij vond het heerlijk met de planten bezig te zijn en hij was er goed in. Van hen beiden was hij degene met de groene vingers, zei Ines altijd. Toen ze elkaar in 2002 ontmoetten, had de van oorsprong Oostenrijkse Ines,

een tevreden gebruikster, nog hoegenaamd geen ervaring met de kweek. John was op dat moment al meer dan tien jaar bezig. Maar niet eerder pakte hij het aan zoals nu.

Vroeg in april 2015 rijd ik na een lange rit vanuit de randstad het erf van John en Ines op. Bierum is een gehucht met een kleine zevenhonderd inwoners in het uiterste oosten van Groningen, aan de Waddenzee. Het ‘wierdedorp’, dat vanwege overstromingsgevaar werd gebouwd op een heuvel, ligt letterlijk onder de rook van de Eemshaven. In de verte tekenen zich de contouren af van de kolen- en aardgascentrales, overslagterminals en de moutfabriek van Bavaria.

‘Laat even weten als je in de buurt bent,’ zei John me de avond daarvoor in een sms-bericht, ‘doen we de poort vast los.’ Mijn navigatiesysteem stuurt me moeiteloos naar het adres dat ik heb gekregen, in het landelijke buitengebied van Bierum, een paar kilometer voorbij de dorpskern. Nadat John de poort weer achter mij heeft gesloten, stap ik uit en hoor luid geblaf uit het huis komen.

‘Ik hoop niet dat je bang bent voor honden?’

‘Als het lieve honden zijn niet.’

‘Dat wel, ze zijn alleen een beetje groot.’

De twee uit de kluiten gewassen dieren – ik schat een kruising tussen een zwarte labrador en een Duitse dog – komen op een drafje op me af en draaien enthousiast snuffelend rondjes om me heen.

‘Die heb je hier zeker wel nodig?’

‘Tja, dat slaapt toch wat lekkerder, hè?’

John is een forse kerel van eind veertig. Gekleed in een losse zwarte broek en shirt en met een panamahoed waar zijn halflange rossige haar onder uitkomt, gaat hij mij voor de tuin in. Daar word ik begroet door Ines. Zij is een jaar of tien jaar jonger maar kan met haar frêle postuur en roodbruine, in een paardenstaart gebonden haar doorgaan voor een twintiger.

John en Ines kochten dit perceel in het begin van 2009. De toenmalige eigenaar runde er een hondenkennel met een stuk of twintig husky's. Vermoedelijk was het geluid dat zo veel honden bij elkaar produceren de reden om een afgelegen locatie als deze te kiezen. Ook voor de plannen die John en Ines ermee hadden, kwam het goed van pas dat de landweg naar de woning doodliep en er geen directe burens waren. Ze hadden de bebouwde kavel voor een mooie prijs kunnen bemachtigen met behulp van de overwaarde uit de verkoop van hun vorige huis in het nabijgelegen Bellingwolde. Veel meer dan een bouwvallige hoeve met een erf eromheen was het dan ook niet.

In de jaren dat John en Ines er nu wonen, is de geplande verbouwing nog niet van de grond gekomen. Ze hebben de boerderij, die bijna op instorten stond, provisorisch maar doeltreffend gestut met ijzeren steunpilaren en er een houten vertrek met een verdieping tegenaan gebouwd.

Het is mooi weer dus we zitten buiten rondom een steigerhouten koffietafel, op lage rieten stoelen waarin kussens liggen van Indiaas patchwork. Vanuit het huis klinkt muziek van Bob Marley. Hier gaven John en Ines nog niet zo lang geleden een groot feest ter gelegenheid van hun bruiloft. Het was ook hier dat alles op zijn plek viel en ze serieuze plannen maakten voor de toekomst en voor het bedrijf dat zij samen waren begonnen. John en Ines vertellen levendig en met gevoel voor detail over wat ze hebben meegemaakt.

Terwijl John als altijd aan het werk was, waren ze er ineens, op die 27ste juni in 2011.

'Politie!' hoorde hij roepen terwijl een team van zo'n vijftien man in kogelvrije vesten zich toegang verschaftte tot zijn terrein. Er waren ook drugs- en geldhonden bij. 'Het was echt heel extreem,' vertelt John. 'De mensen van het hennepteam hadden hondenvangers bij zich en die hebben mijn honden gedrogeerd. Allemaal heel heftig.'

John werd ‘heel fysiek’ benaderd door de agenten. ‘Drukken en moeilijk doen. Ze probeerden mij uit de tent te lokken.’ En hoewel hij in het verleden een nogal opvliegend mannetje was geweest, hield hij zich nu wijselijk rustig. ‘Ze hoopten dat ik door zou draaien, wat ik absoluut niet deed.’ John en Ines hadden op dat moment al enige ervaring met politie-invalen. Begin 2010, bij de opstart van hun kwekerij in Bierum, maakten zij er in drie weken tijd twee mee.

Nog geen tien minuten later – de inval was nog in volle gang – kwam er een colonne van wel dertig auto’s en een aantal geblindeerde busjes de landweg afrijden richting de boerderij van John en Ines. Die kwamen nog bij de vijf of zes auto’s van het invalteam, die er al stonden. ‘Het zag hier plotseling zwart van de mensen,’ vertelt John.

Onder de bezoekers bevonden zich een officier van justitie en een rechter-commissaris, die de leiding had. Er kwam een tweede rechter-commissaris bij. ‘U ook hier, mevrouw de rechter-commissaris?’ begroetten de collega’s elkaar. ‘Ja,’ zei de tweede, ‘ik was nieuwsgierig geworden en dacht: laat ik maar eens een kijkje komen nemen.’ De vrouwelijke rechter-commissaris had een heel gevolg bij zich. De inval werd stilgelegd en het gezelschap ging op overleg; het werd weer rustig op het erf van John en Ines. ‘Ik heb dat ervaren als support,’ zegt John. ‘Deze mensen wilden de chaos in goede banen leiden.’